

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE REDAKCYJNE	5
<i>Barbara Bielinis-Kopec</i> Propozycje założeń do systemu służb konserwatorskich – stanowisko wojewódzkich konserwatorów zabytków ...	7
<i>Proposals of assumptions for the system of conservation services - the position of voivodeship conservators</i>	
<i>Zbigniew Czernik</i> Działania Kościoła Rzymskokatolickiego w Polsce w zakresie ochrony zabytków	15
<i>Actions of the Roman Catholic Church in Poland in the field of monument protection</i>	
<i>Jacek Dąbrowski</i> Służby ochrony zabytków w Polsce – usytuowanie prawne od 1918 r. do dziś, perspektywa zmian od 2017 r.	31
<i>Monuments protection services in Poland - legal location from 1918 to today, the prospect of changes from 2017</i>	
<i>Piotr Dobosz</i> Ratio legis est anima legis a potrzeba istnienia i wzmocnienia państwowej służby konserwatorskiej w Polsce	41
<i>Ratio legis est anima legis and the need to exist and strengthen the state conservation service in Poland</i>	
<i>Stefan Fuglewicz</i> System służb ochrony zabytków w Polsce a społeczna partycypacja w ochronie zabytków	51
<i>The system of monument protection services in Poland and social participation in the protection of monuments</i>	
<i>Marcin Gawlicki</i> Jaki system ochrony zabytków? Pytania bez odpowiedzi... ..	61
<i>What is the system of monument protection? Unanswered questions ...</i>	
<i>Małgorzata Gwiazdowska</i> Znaczenie samorządów w ochronie zabytków. Propozycje zmian	71
<i>The importance of local governments in the protection of monuments. Suggestions for changes</i>	

Małgorzata Korpała

- Urząd Konserwatorski a zabytek, czyli o wpływie urzędu na przygotowanie i realizację prac konserwatorskich 77
Conservation Office and monument, that is, the influence of the office on the preparation and implementation of conservation works

Jakub Lewicki

- Razem czy osobno, czyli o potrzebie zintegrowanej ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w działalności urzędów konserwatorskich 85
Together or separately, i.e. the need for integrated protection of cultural and natural heritage in the activities of conservation offices

Antoni Oleksicki

- Meandry organizacyjne służb konserwatorskich w Polsce po 1918 r. 93
Organizational meanders of conservation services in Poland after 1918

Andrzej Siwek

- Programy ochrony i opieki nad zabytkami – niedoceniony element polskiego systemu ochrony zabytków 107
Programs for the protection and care of monuments - an underestimated element of the Polish system of monument protection

Piotr M. Stępień

- Wawel w polskim systemie służb konserwatorskich 117
Wawel in the Polish system of conservation services

Bogusław Szmygin

- Uwarunkowania i założenia systemu służb ochrony zabytków w Polsce 121
Conditions and assumptions of the system of monument protection services in Poland

Małgorzata Włodarczyk

- Rola „Karty ewidencji obiektu nieruchomego” w systemie ochrony konserwatorskiej dziedzictwa architektonicznego 2 połowy XX wieku 129
The role of the “Records card of immovable propertis” in the protection and conservation of architectural heritage 2nd half of the 20th century

*Aleksander Broda, Marek Konopka, Halina Landecka,
 Katarzyna Zalaszińska, Tadeusz Zielniewicz*

- Tezy Konserwatorskie 2015 – propozycja reformy służb ochrony zabytków 135
Conservation Theses 2015 - a proposal for the reform of monument protection services

- NOTKI BIOGRAFICZNE 141

WPROWADZENIE REDAKCYJNE

Polski Komitet Narodowy ICOMOS istnieje już ponad 50 lat. W tym czasie zrealizował wiele różnorodnych działań służących ochronie zabytków i środowisku konserwatorskiemu. Kwalifikacje członków, pozycja Polskiego Komitetu oraz społeczny charakter sprawiają, że głównym jego działaniem jest inspirowanie i organizowanie środowiskowej dyskusji o najważniejszych problemach zabytkoznawstwa i konserwatorstwa. Służą temu przede wszystkim organizowane co najmniej raz w roku konferencje oraz publikacje, które podsumowują i upowszechniają podejmowane tematy.

Dorobek publikacyjny ICOMOS-u jest znaczący. Bibliografia z lat 1980–2015 liczy 58 pozycji, które tworzą szerokie spectrum problemów związanych z ochroną i konserwacją zabytków. Od 2008 roku publikacje powstają w jednolitej szacie graficznej w ramach serii wydawniczej PKN ICOMOS. Od tego też roku wszystkie wydawnictwa są udostępniane w pełnej wersji (w formacie PDF) na stronie internetowej Polskiego Komitetu. Do tej pory zostało zarejestrowanych blisko 100 tysięcy „wyjść” na te publikacje, co pozwala uznać, że są wykorzystywane i potrzebne.

Blisko dwadzieścia monografii już opublikowanych w serii wydawniczej PKN ICOMOS oraz zainteresowanie, jakim się one cieszą zarówno wśród autorów jak i czytelników, w pełni uzasadnia kontynuację tej działalności. Dalszym kierunkiem rozwoju powinno być poszerzenie grupy czytelników. Naturalnym krokiem jest nadanie publikacjom statusu czasopisma internetowego (z numerem e-issn). Forma ta pozwoli powiększyć krąg odbiorców, a po uzyskaniu odpowiedniej punktacji w ministerialnych rankingach, uatrakcyjni wydawnictwo również dla autorów. Nadal będzie wydawana wersja papierowa, gdyż ma ona uznanie czytelników, a poza tym zachowanie tradycji powinno towarzyszyć działaniom ICOMOS-u.

Poszerzenie formy wydawniczej nie będzie wiązało się ze zmianą koncepcji merytorycznej. Nadal będą to monografie prezentujące najważniejsze problemy współczesnego zabytkoznawstwa i konserwatorstwa. Problematyka ta uległa bardzo znacznemu poszerzeniu, dlatego też nazwa czasopisma – Ochrona dziedzictwa kulturowego, odnosi się do dziedzictwa, które to pojęcie ma szersze konotacje niż pojęcie zabytku.

Dotychczasowy rytm wydawniczy zostanie zachowany, rocznie będą wydawane dwie monografie. Głównym wydawcą pozostaje Polski Komitet Narodowy ICOMOS we współpracy z Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie oraz Politechniką Lubelską. Ten zespół wydawców powinien zapewnić sprawność organizacyjną i bezpieczeństwo finansowe.

W opracowaniu znajduje się publikacja Klasyfikacja i kategoryzacja w systemie ochrony zabytków. Kolejne monografie będą zatytułowane Współczesny zabytek – kryteria wyboru i zasady ochrony oraz Miejsca pamięci – ochrona i konserwacja. Zapraszamy do przygotowania artykułów.

Informacje dotyczące warunków przygotowania materiałów do kolejnych monografii w ramach serii Ochrona dziedzictwa kulturowego będą dostępne pod adresem: <http://www.icomos-poland.org>

Publikacja Założenia systemu służb konserwatorskich w Polsce jest kolejną monografią wydawaną w ramach serii wydawniczej PKN ICOMOS, a jednocześnie pierwszą w formule czasopisma. Jest poświęcona ważnemu tematowi jakim jest organizacji służb ochrony zabytków.

Transformacja ustrojowa realizowana w Polsce od roku 1989 wymusiła przekształcenia systemu ochrony zabytków. Zmiany objęły praktycznie wszystkie aspekty ważne dla jego funkcjonowania. Gruntownie przekształciły się warunki w jakich funkcjonują zabytki oraz warunki w jakich funkcjonuje system ochrony. Zmieniły się formy i proporcje własności zabytków, prawa ich użytkowników, sposoby użytkowania, zakres adaptacji. Inne są możliwości finansowania, zakres władzy konserwatorskiej, organizacja służb konserwatorskich, zasady postępowania z zabytkami. Coraz większą rolę w systemie ochrony, ze względu na możliwości i zobowiązania, odgrywają samorządy.

W tak radykalnie zmienionych realiach system ochrony zabytków znajduje się w fazie ciągłej transformacji. Wizja tego systemu nie została jednak dotąd opracowana i cały czas trwają dyskusje na ten temat. Nie ma jednak wątpliwości, że środowisko konserwatorskie powinno zaproponować swoją koncepcję tego systemu, niezależnie od wizji proponowanych przez innych uczestników tego procesu.

W ostatnich latach debata o koncepcji systemu ochrony ulega intensyfikacji, przede wszystkim ze względu na odczuwalne ograniczenia dawnego systemu. Dlatego też Polski Komitet ICOMOS zdecydował się na zebranie aktualnie formułowanych propozycji i wizji. O zabranie głosu zostali poproszeni przedstawiciele całego środowiska. Swoje stanowisko, w oparciu o wewnętrzne ustalenia, przygotowali m.in. wojewódzcy konserwatorzy zabytków, konserwatorzy samorządowi, przedstawiciele resortu kultury, reprezentanci organizacji konserwatorskich. Wypowiedziało się również liczne grono doświadczonych specjalistów, którzy od dawna pracują na rzecz ochrony zabytków w Polsce.

Artykuły zebrane w monografii Założenia systemu służb konserwatorskich w Polsce przedstawiają więc aktualne poglądy i założenia dotyczące systemu ochrony zabytków. Jest w nich wiele konkretnych propozycji oraz opinii na temat kształtu tego systemu. Nie jest to jeszcze jedna, spójna wizja, ale na pewno jest to wiele propozycji, które w jej stworzeniu powinny być wykorzystane. I taki jest zamysł tej publikacji.

Bogusław Szmygin